

TENGERÜNK

– Egy másik part

Nagyon zavar az első bazári látogatás ígérete, de nem merem bevallani. Pedig felkészültem mindenre: nem jelezni, ha valami nagyon tetszik, nem alkudni, mert azt úgysem tudok, és velem kész életveszély, én mindent odaadok, kifizetek, semmit sem vitatok, elhiszem idióta módon, hogy valaminek annyi az ára, holott ára nincs is, valójában nincsen ára semminek. Megegyezés, arra kell gyúrni. De én erre nem vagyok jó, tehát erre rossz vagyok. Például az én áramat sem lehetne meghatározni, ki vállalkoznék arra. Ördög tudja persze, voltaképpen tisztában vagyok azzal, hogy be vagyok árazva, de annak a kereteit itthon (értsd: Európában) legalább ismerni vélem. Mint egy rendes alkalmazott: tudom, hogy mikor mennyiért vesznek fel, és mennyiért rúgnak ki, a piaci áram és bérem változó, többnyire nem a szellemi és fizikai frissességemtől függ, jóval inkább a közéleti kurzusoktól, ez nem túl vidító, de kétségkívül ismerősen hangzó feltételrendszer. Jó kilépni belőle, most valahol másutt vagyok, egy másik világban. Velem játszanak: árakat adnak, és egyúttal tudatják velem, hogy az csak fikció. Kíváncsiak arra, hogy mi mindent lehet megtenni a hülyékkel, a hülyék kedvéért. Szeretnek a kedvünkre tenni, és egyúttal hülyének tartani bennünket. Mi is szeretjük őket hülyének nézni, nem értjük, mire jó ez az egész. Mondjuk, például e helyt, Föníciában a pénz nem azt

jelenti, hogy valami konszenzus, közösen elfogadott jelképe az általunk cserélt vagy felhasznált anyagnak, munkának, bárminek; nem: a pénz itt olyan, mint a dobókocka. Ha csalsz, ha nem, jól jársz, a lényeg egy jó dobás. Ha csalsz, akkor még jobban megéred a pénzed, annak is megvan a maga különös becsülete. A hamisság simogat, otthonossá teszi a megközelíthetetlen világokat. Fontos tudni az üzletben, hogy az eladó – mondjuk, egy láncon tartott sólyom éhenkórász tulajdonosa – miért tekinti a sivatagi madárral elkészítendő fényképet (különben is, *hol van ez a vézna veréb a mi turulunkhoz képest*) árunak, s te miért nem adsz pénzt érte, holott tudod, hogy ő ebből veszi a családjának a mindennapi pitát. A piac két ember csatateré, a háború folytatása más eszközökkel. Azaz politika. A vége – üzlet vagy összeomlás. Én nem lennék az ő helyében, ő nem lenne az enyémben. Ám ahová ő gondol engem, azt hiszem, oda be sem tenném a lábam.

Elvben izgat a hely, ahová nemsokára belépek, és abszolút nem tudom, hogy fűszert, aranyat vagy esetleg egy szandált veszek majd ott, és azt sem, hogy itt nekem hogy' a fenébe lehetne sikerélményem. Miért ne lehetne, *szívem csücske*, kiáltják itt, *szervusz, vízibusz*, kiáltják ott, magyarul, hogy a bazárban is értsem, ebben a meleg, szennyvízillatú, teaszagú, mirhaporos és aranyfüstös kupolában, ahol a frissen kibelezett halakon isteni legyek hadseregei donganak, háziasszonyok válogatnak az okrahalmok és a mángoldok között. A findzsákat négyesével mérik, a többnejűség üzleti hagyományára emlékezve ez számít teljes készletnek. Vannak országok, ahol az iratokat mái napig négy példányban kell beküldeni bármely hivatalba, annak történelmi emlékéül, hogy aki el mert venni négy asszonyt, annak azonosképpen kellett kezelnie őket. Egyenlően. Ha a férj egyiküknek vett egy findzsát, a törvény szerint köteles volt a másik háromnak is venni. Bölcs és politikában, valamint hitéletben és lélektanban jártassággal rendelkező hittudósok alkottak szabályt arról, hogy mit jelent a házasság. Egyenlőséget az asszonyok között. Egy findzsával vagy spermával sem juthatott

kevesebb egyik, a másikra mégoly féltékenyen bámészkodó elsőnek, az öregedéstől rettegő idősebbnek, mint a kissé megalázott másodiknak, a helyzetet talán a legjobban kezelő harmadiknak és a legtapasztalatlanabb legfiatalabbnak sem. Mi más lehetne a házasság: mustra, üzlet, szerződés, feltételek. Nem véletlen, hogy bíróságok döntenek a válásról, azaz egy be nem tartott szerződésről. (Mondom is mindig: felnőtt ember nem házasodik.)

Mintha kivágott nyelvvel sétálnék a főnyelen. Nyár az őszben, örülök a napsütésnek, a tornacipősről szandálosra váltott újra-nyárnak. Nem süt a nap annyira, mint szeretném,

és különös az északra néző tenger, eddig csak délre, maximum nyugatra nézően jártam a partján. Mintha fordított volna a glóbusz, az ilyesmi kicsit riaszt, kicsit vonz. Szeretek egyedül sétálni, de nehezen indulok el, nem látható, hogy mi lesz ennek az ára. Igyekszem örülni minden pillanatnak, a szeméthalmokat átlépdelve csattogok a mólón, próbálom beengedi a tengerélményt. Busszal jöttem Karthágóból, a stigma – befizetett turisták vagytok, ne vigyetek magatokkal igazolványt, teljesen fölösleges, mindenki tudni fogja, melyik kasztba tartoztok – most is itt van a karomon, egy hétig hordom a megkülönböztető jelzést: én vagyok a turista, beárazva a piacon. *Szálem aléjkum*, mondja az igazoltató közeg a buszon, elég volt felmutatnom a karszalagot, turista vagy, az más. Pár éve még a britekre, skandinávokra utaztunk – mondja a szőnyegárus –, akkor nem lettetek volna különösen érdekesek ti, kelet-európaiak. Mostanra megtanultunk becsülni még benneteket is. Értékesebbek lettetek, mióta eltűntek a nyugatiak, különösen a briteket és a skandinávokat tartottuk nagyra korábban, de ők már nem jönnek. Nekik nincs is már áruk. Jó páran közülük a szúsza nyugágyon találkoztak a sivatagból érkező Kalasnyikov-tulajdonosokkal, mit ne mondjak, nem sok esélyük volt, a sivatagból jött reményvesztett fiúknak nem volt érzékük az üzlethez. Mert a halált nem mondanám annak.

A sivatag bármely szelete, akárcsak egy rá vetett pillantás is, maga a beszippantás. A földtörténet pornográfiája, a meztelen földtani rétegek ennyire szemérmetlen kitarulkozása nem is emberi szemnek való: hagyjuk is. Nem lehet optikával győzni a végtelent. Nincs jel, hogy vagyok, és itt még le lehet patintani a Szahara bazarjellegét: a tevegelőket környékező kólaárusokat, a sivatagi róka-mustrákat és azt is, hogy az ide is bekúszó piac nem engedi megélni a magányt. Állandó interakcióra kényszerülsz, vagy meghalsz, mert nem találod a szavakat. Vagy a vízárussal tartasz, vagy a szomjazókkal, ez az üzlet lényege. Kövön sült lepény mézes olívalajba mártogatva, fizess, amennyit jónak látsz. Jónak. Van lavórnyi vizük egy napra,

abból tartanak fent egy világot, néha kiszabadulnak, és eladnak nekünk valamit. Vagy halomra lőnek bennünket, kérdés, hogy a háború melyik fázisát éljük éppen.

A tenger nincs is olyan messze a sivatagtól, azt legalább jól ismerem, igaz, az ellenkező – északi, fehér, keresztény, a tápláléklánc csúcán álló – dimenzióból. Kétségem nincs afelől, hogy a Földközi-tenger medencéje miért az otthonunk, mély levegő, eldobott palackok, bútordarabok, csadorfoszlányok, öngyújtók, fémkonzolok, teáskannák, és minden bizonnyal Európába végül el nem jutott, lélekvesztőben elsüllyedt, láthatatlan hullák között sétálok, elkényeztetett úrinő, akinek a tenger is, sivatag is afféle turisztikai úticél. Jel a térképen, hogy jártam itt, pipa. Itt, ha van kuka, akkor is mellé dobják a cigis dobozt, papírsepit: megtanultak organikusan együtt élni a szeméttel. A mólóra sétálok, mint a frissen hennázott talpú menyasszonyok üzletkötés előtt, próbálom megélni, hogy szemközt van Szicília, amit látok, az tényleg történelmi hajóútvonal, a Római Birodalomban vagyok itt is, akárcsak otthon, a limesen belül. Nincs már ereje a napnak, nem fogok különösebben villogni otthon a bőrszínemmel. Itt villogok, kvázi fehéren. Csak férfiak ülnek a sörös rekeszekből, bádoghulladékból, háztartási koszból és tarka textilekből hevenyészett kávézóban, nyilvánosan nem isznak alkoholt, bár kocsiszám tolják ki a turistáknak fenntartott üzletekből a sört és a whiskyt, különösen péntek előtt. A nyakamról indul az izzadságcsepp, a hátam látja a pillantásukat, bekúszik a seggemig. Tudom, hogy rólam beszélnek, és azt is, hogy én itt meztelen vagyok. Mindent a szemnek, kockáztatniuk nem ér: azt már megtanulták, bíznom kell abban, hogy nem pattan el sehol egy húr. Magányos, európai nő a tengeri piacon, rövidnadrágban. Bármit megtennének, meg is tehetnének velem. Tetszik, nem teszük, ez is az üzlet része: árukapcsolás. Én mentem oda, ahol ők gondolhatnak mindent. Ott vagyok, ahol mindent gondolhatnak, érzem, hogy gondolnak is, de én nem tudhatom ennek az árát. Hogy én mennyit érek itt. Mennyit érek? Hol számít ez.

Zalán Tibor

A PIAC

– avagy Békéscsabán
mit érdemes reggel

A piac mint olyan, annak ellenére, hogy nagyrészt a *pia* szóból van kialakítva, hosszú évtizedekig kívül esett érdeklődési körömon. Ember-hangyabolynak láttam kívülről és távolról szemlélve az egészet, ahol viszonylag rosszul öltözött emberek viszonylag rosszul öltözött társaiktól viszonylag silány minőségű árut igyekeznek hosszadalmas alkudozás, kunyerálás után kinyerni a rozzant tetők alatt, hevenyészve ácsolt vagy éppen otromba betontákolmányokat rohamozva meg mindenféle reklámszattyorral és fonott kosarakkal. Így aztán amikor feleségem nagy ritkán elhajtott hétvégeken az óbudai piacra zöldséget, gyümölcsöt, esetleg halottak napi koszorúkat venni (úgy évente történt ez meg – egyéb fontosabb vagy nemezebb anyagok megvételét nem szokta volt rám bízni), igyekeztem az első utamba kerülő *legszélső* árusnál megvásárolni mindent, függetlenül attól, szép-e vagy csúnya az áruja, zöldsége-gyümölcse-koszorúja, a lényeg az volt, hogy ne vegyüljek el a piaci forgatagban, amelynek még, nyilván csak képzelgés lehetett a részemről, valami áporodott, ellenségesen szúrós szaga is volt számomra. Amolyan – vastag emberszaga. Egy pillanatig nem tagadtam magam előtt sem, hogy előítéletes (alkalmi), fölöslegesen kényeskedő piaci vásárló voltam, aki végképp képtelen megér-